

Užsienio reikalų viceministras Egidijus Meilūnas: „Atverčiame naują valstybės ir diasporos bendradarbiavimo puslapį“

Dalia CIDZIKAITĖ

Šie metai yra paskutiniai Lietuvos valstybės įgyvendinamos užsienio lietuvių įsitraukimo į valstybės gyvenimą programos „Globali Lietuva“ metai. Pasak užsienio lietuvių ir „Globalios Lietuvos“ strategijos įgyvendinimo klausimus koordinuojančio Lietuvos Respublikos užsienio reikalų viceministro Egidijaus Meilūno, pastaruosius devynerius metus, nuo 2012-ųjų, vykdoma programa lūkesčius pateisino su kaupu: nutiesė daug tiltų tarp diasporos ir Lietuvos valstybės, sustiprino bendradarbiavimą, į kurį įsitraukė dvidešimt šalies institucijų ir ministerijų. Lietuvoje atsiradusį geresnį užsienyje gyvenančių lietuvių pažinimą viceministras laiko dar vienu svarbiu šios besibaigiančios programos pasiekimu.

2022 metus pradėsime su nauju tolesnį bendravimą ir bendradarbiavimą tarp lietuvių diasporos ir Lietuvos valstybės apibrėžiančiu dokumentu – „Globalios Lietuvos“ strategija. Apie naują strategiją, jos svarbiausias kryptis ir apie paskutinius mėnesius skaičiuojančią „Globalios Lietuvos“ programą kalbuosi su viceministru Egidijumi Meilūnu.

„Globalios Lietuvos“ programos chronologiniai rėmai yra 2012-2020 metai. Atsižvelgiant į tebevykstančią strateginio planavimo reformą, programa LR Vyriausybės 2020 m. rugpjūčio 19 d. nutarimu pratęsta dar metams - iki 2021-ųjų. Kas bus paskui? Ar numatyti tolesni žingsniai?

Kokie jie?

Manau, kad programa labai pasiteisino – padėjo nutiesti daug tiltų tarp diasporos ir valstybės, sustiprino bendradarbiavimą. Lietuvoje ji paskatino įsitraukti į šį bendradarbiavimą daugiau kaip dvidešimt institucijų, ministerijų, kurios, pagal savo kompetenciją, per tuos beveik dešimt metų prisidėjo prie lietuvių skatinimo, lituanistinio švietimo ar, kaip „Lietuvos radijas ir televizija“, prie informacijos sklaidos, o mūsų ministerija [Užsienio reikalų ministerija – D. C.] – padėdama lietuvių bendruomenėms, burdama profesionalų klubus ir kt.

Programa baigėsi 2020 metais, bet ji buvo pratęsta dar vieneriems metams. Praėjusiais metais vyko rinkimai, išrinktas naujas Seimas, sudaryta nauja Vyriausybė, kuri skiria išskirtinį dėmesį diasporai, ryšio tarp diasporos ir Lietuvos stiprinimui. Aš kartais juokauju, kad bent jau artimiausiems ketveriems metams atskiros programos diasporai nereikia, nes Vyriausybės programoje yra net 18 punktų, skirtų diasporai ir apimančių visas sritis: ir lietuvių puoselėjimą, ir paramą lituanistiniam švietimui, socialiniams dalykams, diasporos didesniai įtraukimui į Lietuvos ekonominį gyvenimą ir kt. Tačiau, pasitarę su diasporos organizacijomis, kitomis ministerijomis, Vyriausybės kanceliarija, priėjome prie išvados, kad reikalingas ir ilgalaikis strateginis dokumentas. Seimo Užsienio reikalų komitete neseniai buvo pristatytas praėjusių metų „Globalios Lietuvos“ programos įgyvendinimas, Seimo nariams taip pat pristatėme naujo dokumento viziją. Buvo pritarta siūlymui, kad mūsų ministerija, bendradarbiaudama su kitomis žinybomis ir diasporos organizacijomis, parengs „Globalios Lietuvos“ strategiją artimiausiems dešimčiai metų. Manau, kad joje bus daug „Globalios Lietuvos“ programos tęstinumo, tačiau planuojame numatyti ir ambicingesnius tikslus. Viena vertus, šiandien džiaugiamės pasiekimais, užmegztais ryšiais, bet, kita vertus, matome ir daug dar nepastatytų tiltų, nemažai trūkumų. Manome, kad pirmiausia turime suintensyvinti ryšio tarp diasporos ir Lietuvos stiprinimą, skatinti aktyvesnį bendravimą ir glaudinti bendradarbiavimą, skatinti sugrįžimą į Lietuvą. „Globalios Lietuvos“ strategija – naujas programinis strateginis dokumentas – nubrėš tas kryptis. Kad jas būtų lengviau įgyvendinti, parengsime strategijos įgyvendinimo veiksmų planą, kurį tvirtins Vyriausybė. Kaip minėjau, projektą parengs mūsų ministerija, jį paskelbsime viešai, derinsime su ministerijomis, o svarbiausia – su diaspora. Nes kas geriau, jei ne diaspora, jos organizacijos žino, ką reikėtų padaryti, kad mūsų ryšys dar labiau stiprėtų. Taigi žengiamo į naują – kiekybiškai ir kokybiškai – etapą ir atverčiame naują puslapį.

Užtruks, kol bus parengti Jūsų minėti du nauji dokumentai. Ar nesusidarys savotiškas vakuumas tarp „Globalios Lietuvos“ programos pabaigos ir naujos „Globalios Lietuvos“ strategijos ir jos įgyvendinimo veiksmų plano patvirtinimo?

Diasporos ir Lietuvos ryšys nutrauktas nebus – nė vienos dienos. Strategijos projektą jau esame pradėję rengti, esame Vyriausybės įpareigoti jį pateikti šių metų lapkritį. Planuojame iki rugsėjo vidurio turėti mūsų ministerijos specialistų parengtą projektą. Turėsime tikrai nemažai laiko jam apsvarstyti su kitomis žinybomis ir ministerijomis, o kitais metais pradėsime naujos strategijos įgyvendinimą.

Akimirkos iš susitikimų su Airijos lietuviais. Asmeninio archyvo nuotr.

Visame pasaulyje paskelbus pandemiją, šalims įvedus karantiną, ne vienas turbūt sunerimo tiek dėl programos įgyvendinimo, tiek dėl ryšio tarp Lietuvos ir diasporos išlaikymo. Tačiau atrodo, kad programa šį nelengvą laikotarpį įveikė, dar daugiau - atsirado daug naujų bendravimo ir bendradarbiavimo tarp diasporos ir Lietuvos formų ir iniciatyvų.

Pandemija - milžiniškas iššūkis mums visiems, bet noriu pasidžiaugti, kad nors buvo labai apribotos tiesioginio bendravimo galimybės, tai nesukliudė toliau stiprinti ryšį tarp diasporos ir Lietuvos. Puikiai pasinaudojome naujomis nuotolinio bendravimo galimybėmis. Pandemija mane užklupo dar dirbant ambasadoriumi Airijoje, tad noriu pateikti Airijos lietuvių pavyzdį. Buvo liūdna, kad teko atšaukti daug suplanuotų renginių, kad mokyklos kuriam laikui turėjo sustabdyti savo veiklą, tačiau gana greitai Airijos lietuviai didelę dalį savo veiklos perkėlė į interneto erdvę. Tai vyko ir kitose šalyse. Tad nei lietuviškas gyvenimas, nei bendravimas su Lietuva nesustojo. Jungtinės Karalystės, Airijos, Norvegijos ir kitų šalių bendruomenės ir ambasados taip pat kūrė savitarpio pagalbos grupes, kad tautiečiai galėtų vieni kitiems padėti. Tai buvo galimybė parodyti solidarumą ir suteikti pagalbą tautiečiams, ypač vienišiams ar vyresnio amžiaus žmonėms. Kadangi pandemija dar nesibaigė, manau, kad ir toliau išnaudosime ir nuotolinio bendravimo būdus.

Grįžtant prie XVIII Vyriausybės programos reikia paminėti, kad joje įrašyti du

svarbūs dalykai: pirma, tai, kas sukurta gero, bus tęsiama, antra, aktyviau, stipriau bus dirbama tose srityse, kuriose buvo nepakankamai padaryta. Ir čia noriu sugrįžti prie lituanistinio švietimo, nes, dabartinės Vyriausybės įsitikinimu (tą girdime ir iš Pasaulio lietuvių bendruomenės, diasporos organizacijų, ir iš pačių mokyklų), pastarąjį dešimtmetį per mažai dėmesio ir paramos buvo skirta neformaliajam lituanistiniam švietimui. Dar 2012 m. PLB XIV Seimas priėmė rezoliuciją dėl lituanistinio švietimo, kuris buvo įvardytas kaip svarbiausia, prioritetinga bendradarbiavimo tarp užsienio lietuvių ir valstybės sritis. Reikia pripažinti, kad per tą dešimtmetį nemažai dėmesio buvo skiriama formaliojo lituanistinio švietimo mokykloms, kurių yra vienuolika, daugiausia etninėse žemėse, tačiau neformaliojo švietimo mokyklos, deja, buvo remiamos nepakankamai. Tai atspindi statistika: tik 6-7 proc. mokyklinio amžiaus diasporos vaikų sistemingai mokosi lietuvių kalbos. Todėl šios Vyriausybės diasporos politikos vienas iš prioritetinių tikslų yra ryžtingai pagerinti šią padėtį. Atitinkamo įstatymo projektas, kurį kartu su diasporos lituanistinio švietimo profesionalais parengė Seimo ir PLB komisijos bendrapirmininkė, Seimo narė Dalia Asanavičiūtė, pristatytas Seimui, tikimės, kad nuo 2023 metų bus galimybė teikti reikalingą pagalbą veikiančioms lituanistinėms mokykloms ir paskatinti steigti naujas, skirti dalinį finansavimą padengiant patalpų nuomos, mokytojų atlyginimų, vadovėlių įsigijimo išlaidas. Vienijame pastangas su diasporos organizacijomis ir sieksime, kad iki 2025 metų mokinių skaičius lituanistinėse mokyklose padvigubėtų. Remiantis kitų valstybių, pavyzdžiui, Lenkijos, patirtimi, mūsų iškeltas strateginis tikslas ateityje būtų pasiekti, kad bent penktadalis diasporos vaikų turėtų galimybę lankyti lituanistines mokyklas. Airijoje dirbančių mokytojų polonistų teigimu, lenkų kalbos mokosi nuo 20 iki 25 proc. mokyklinio amžiaus lenkų diasporos vaikų. Viena iš to priežasčių – stipri parama iš Lenkijos, padengiant nemažą dalį mokyklų veiklos išlaidų.

Kita sritis, kuriai didelį dėmesį skiria ir užsienio reikalų ministras Gabrielius Landsbergis, tai konsulinių paslaugų ir jų prieinamumo gerinimas. Ypač tai aktualu tose šalyse, kur yra didelės lietuvių bendruomenės. Pirmas tautiečių užsienyje kontaktas su Lietuva dažniausiai būna kreipiantis į ambasadą ar konsulatą. Dėl lėšų, darbuotojų ar specialios įrangos trūkumo net ir prieš pandemiją kai kuriose šalyje, pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje, Norvegijoje ir Airijoje, susidarė didelės eilės, norint patekti į ambasadą reikėdavo laukti mėnesį ar net du, o paskui dar mėnesį ar daugiau, kol dokumentai atkeliaudavo iš Lietuvos. Sieksime, kad sutrumpėtų konsulinės paslaugos gavimo laikas, taip pat –

kad galėtume daugiau paslaugų teikti skaitmeniniu būdu.

Trečias dalykas - aktyvesnis diasporos įsitraukimas į Lietuvos ekonominių gyvenimą. Jau turime daug gražių pavyzdžių, kai diasporos atstovai yra pritraukę užsienio investicijų į Lietuvą, prisidėję prie ekonominių ryšių plėtros, prie turistų pakvietimo į Lietuvą. Norime tai tęsti ir stiprinti. Šioje srityje bendradarbiaujame su profesionalais, „Globalios Lietuvos lyderių“ organizacija, aktyviau žada prisijungti ir Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija.

Norėtume paskatinti tautiečius grįžti. Mūsų nuomone, yra nemažai norinčių, planuojančių sugrįžti, bet jiems trūksta informacijos. Mūsų ministerijos atnaujintame Globalios Lietuvos departamente yra Grįžimo į Lietuvą skyrius, kuris aktyviai dirbs šioje srityje.

Ketvirta - tai aktyvus bendradarbiavimas su įvairių šalių lietuvių bendruomenėmis rengiant bendrus projektus ir prisidedant prie lietuviškos puoselėjimo, kultūros ir kitos veiklos. Jei vertintume dešimties metų laikotarpį, tai matytume, kad Lietuvos skiriama parama tokio pobūdžio veiklai padvigubėjo - nuo maždaug 2 mln. eurų 2011 metais iki daugiau nei 4 mln. eurų praėjusiais metais. Manau, kad ateityje ši parama dar didės. Džiugu matyti, kad kasmet atsiranda naujų iniciatyvų, didesnių projektų, netgi neapsiribojančių viena šalimi. Manome, kad bendradarbiavimo tarp įvairių diasporos organizacijų bei ambasadų ir diasporos glaudinimas yra papildoma galimybė įgyvendinti ambicingesnius tikslus.

Žinoma, labai svarbu palaikyti dialogą, kalbėtis, manome, kad anksčiau jo gal kiek ir pritrūkdavo. Todėl mūsų užsienio reikalų ministro iniciatyva šiemet labai sėkmingai palaikome reguliarų dialogą su diasporos organizacijomis - kviečiame įvairiausių diasporos organizacijų atstovus į susitikimą su ministru, tiesa, kol kas tik nuotoliniu būdu. Pirmas, pažintinis, pokalbis įvyko balandį, o birželį jau buvo konkrečiai kalbama apie konsulines paslaugas. Trečias, spalio 1 dieną įvyksiantis susitikimas bus skirtas lituanistiniam švietimui, o gruodžio mėnesį aptarsime šių metų veiklos rezultatus, kalbėsime apie pasirengimą referendumui. Beje, kalbant apie prioritetus, referendumas dėl pilietybės išlaikymo, kuris tikriausiai vyks kartu su 2024 metų gegužės mėnesį vyksiančiais Prezidento rinkimais, yra dar vienas šios Vyriausybės prioritetų ir dar viena sričių, kur itin glaudžiai norime dirbti su diaspora ir diasporos organizacijomis. Tikslas labai aiškus - sieksime, kad referendumas būtų sėkmingas.

Pačioje „Globalios Lietuvos“ programos pradžioje buvo akcentuojama, jog programa visų pirma orientuota į diasporoje gyvenančius organizuotus tautiečius. Tačiau nemaža dalis lietuvių užsienyje neskuba prisijungti prie organizacijų, prie bendruomeninės veiklos. Kaip pasiekti tuos žmones?

Kalbant apie organizacijas, reikia matyti platesnį vaizdą. Dažniausiai kalbėdami apie diasporą ar jos organizacijas turime omenyje tik konkrečios šalies lietuvių bendruomenę. Čia galiu pasidalyti savo asmenine patirtimi. Kai 2017 metų rudenį atvykau dirbti į Airiją, mano pirmas žingsnis buvo susipažinti su bendruomenės lyderiais. Galvojau tai padaryti per trumpą laiką, bet paaiškėjo, kad susipažinimo procesas užtruks – maloniai nustebau, sužinojęs, kad tuo metu visoje Airijoje buvo daugiau nei 50 lietuviškų organizacijų, įskaitant 16 lituanistinių mokyklų, poezijos ir muzikos mylėtojų, labdaros organizacijas, keliasdešimt sporto klubų: krepšinio, futbolo, kitų sporto šakų, taip pat žvejų, fotografijos ir net Airijos lietuvių grybautojų grupių. Beje, su Švietimo, mokslo ir sporto ministerija ir Seimo nare D. Asanavičiūte kalbamės, kad reikėtų daugiau dėmesio ir paramos skirti mūsų diasporos sportininkams mėgėjams, kurie jau ne vienerius metus skina pergales įvairiuose turnyruose, varžybose, garsina Lietuvos vardą, bet viską daro savo lėšomis ir skatinami entuziazmo. Jie yra tikri Lietuvos ambasadoriai!

Kaip pasiekti žmones, kurie nesijungia prie bendruomeninės veiklos? Manau, kad geriausias būdas yra komunikacija, dialogas. Ministerijoje rengiame komunikacijos lituanistinio švietimo klausimais strategiją, bet, artėjant referendumui, planuojame su įvairiomis diasporos organizacijomis, Seimu ir Vyriausybe vykdyti ir plačią komunikacijos programą pilietybės išsaugojimo klausimu. Buvo daug nusivylimo, kad 2019 metais vykęs referendumas nebuvo sėkmingas. Bet pažiūrėkime į skaičius: pritrūko ne tiek daug, man regis, apie 120 000 balsų. Vyriausiosios rinkimų komisijos duomenimis, 2019 metais užsienyje gyveno daugiau kaip 360 000 Lietuvos Respublikos piliečių, turinčių balsavimo teisę, balsuoti užsiregistravo daugiau kaip 60 000, balsavo per 50 000. Tad jeigu būtų atėję bent pusė iš tų 360 tūkstančių, referendumas būtų pavykęs. Todėl, kalbant apie ryšį tarp diasporos ir valstybės, reikia pirmiausia pradėti nuo atviro pokalbio su tautiečiais.

Nuotraukų galerijoje: Akimirkos iš susitikimų su Airijos lietuviais. Asmeninio archyvo nuotr.

Projektas „Pasaulio lietuviai ir Lietuva“

www.pasauliolietuvis.lt

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo, nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.